

EEN PROFESSIONELE LEERGEMEENSCHAP: ELKE STEM TELT

Binnen het onderwijs is samenwerken essentieel. Een van de manieren om een vraagstuk aan te pakken, is om een professionele leergemeenschap te vormen. Wat is dat precies en waar moet je op letten?

Een professionele leergemeenschap (PLG) kan in verschillende contexten verschillende interpretaties hebben. Wel lijkt er een brede internationale consensus te bestaan dat het 'een groep mensen suggereert die hun praktijk delen en kritisch ondervragen op een voortdurende, reflectieve, collaboratieve, inclusieve, leergerichte en groeibevorderende manier' (Mitchell & Sackney, 2000; Toole & Louis, 2002; McMahon et al., 2006, p.222).

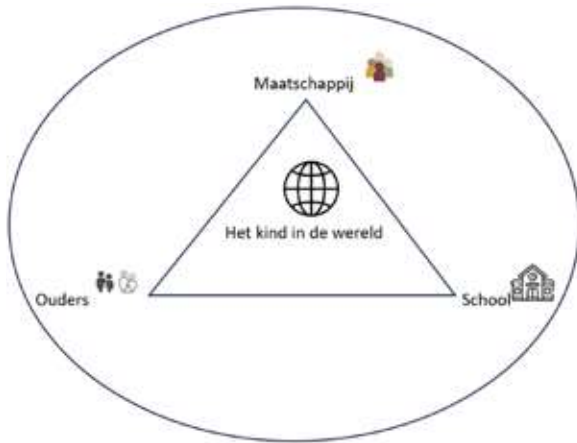
In het onderwijs zie je verschillende vormen van PLG's voorbijkomen. Er zijn bijvoorbeeld leergemeenschappen waarbinnen samengewerkt wordt met ouders, school (kinderen), en jeugdhulp. Elke stem telt en daarom wordt er nauwkeurig onderzocht welke stemmen aan tafel horen te zitten. Een PLG wordt gevormd door betrokkenen die nieuwsgierig zijn naar een vraag vanuit een bepaalde ambitie. Een PLG bestaat veelal uit een serie ontmoetingen waarin ieders inbreng nodig is. Elke bijeenkomst kan het nodig zijn om te beginnen met een rondje kennisoogst rondom hetzelfde onderwerp vanuit eenzelfde visie. Op deze manier zijn alle betrokkenen ingespeeld op elkaar en maken ze de verbinding om te zorgen voor een passend aanbod voor en met de doelgroep kinderen. Een PLG draait om het onderzoeken en verbeteren van de praktijk, het gaat dus altijd om driedimensionaal werken, de dynamische driehoek (zie afbeelding 1).

Voorbeelden uit de praktijk

In Harderwijk is op een basisschool een PLG ontstaan over mediawijsheid. Hoe zorg je als school voor een doorgaande leerlijn op het gebied van sociale media in relatie tot hoe de kinderen hiermee omgaan op school en thuis? Vanuit de school en ouders ontstond deze vraag en verschillende betrokkenen haakten aan.

In Nunspeet is op een basisschool een PLG ontstaan om de vraagstukken die er zijn vanuit ouders en school meer te stroomlijnen. Waar kun je als ouder naartoe bij vragen over uitdagingen in de opvoeding? Kun je hiervoor bij een intern begeleider terecht of is het passend om de vraag te stellen aan iemand bij het Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG)? Ouders wilden elkaar meer vinden en hier ontstond een gedeeld verlangen.

Vanuit deze cirkel, die de gezamenlijke ambitie vertegenwoordigt, wordt er samengewerkt om te zorgen voor aansluiting op dit kind in deze school in deze wereld. Vanuit een ambitie op de lange termijn krijgt elke bijeenkomst vorm. Dit geeft de bedoeling weer van waar de PLG naartoe werkt en waarom dit zo be-

Afbeelding 1. De dynamische driehoek van ouders, school en maatschappij

Er hoort sprake te zijn van een gedeeld verlangen, willen ontdekken wat passend is.

langrijk is. In het voorbeeld van Harderwijk is de ambitie op de lange termijn om een doorgaande leerlijn voor mediawijsheid te creëren met de betrokkenen. In aanloop naar dit einddoel worden er mediasnacks geschreven en gedeeld. Ook werd een ouderavond georganiseerd in de vorm van theater om iedereen op de hoogte te stellen en om het belang ervan weer te geven. Wat zijn nu werkbare elementen in zo'n leergemeenschap? Wat maakt dat het echt kan bijdragen aan de praktijk?

Je willen verbinden

Wanneer het gaat om het opstarten van een PLG, hoort er sprake te zijn van een gedeeld verlangen; samen willen ontdekken en onderzoeken wat passend zou kunnen zijn naar aanleiding van het vraagstuk dat er ligt. In de uitwerking ervan gaat het altijd om degenen die het betreft. Voor wie is het passend om erbij te zijn? Vanuit dit verlangen wordt een appel gedaan op professionals die eigenlijk niet kunnen weigeren om zich hieraan te verbinden. In het

vraagstuk van Nunspeet bijvoorbeeld is het CJG een onmisbare instelling in de samenwerking omtrent het vraagstuk dat er ligt. Hoe kunnen we vanuit de gezamenlijke ambitie zo goed mogelijk aansluiten bij de kinderen en hoeveel ruimte is er voor de kinderen om hierover mee te denken? Een PLG is echter niet alleen kindgericht. Het is ook wereldgericht, want in de PLG staan de vragen centraal die we in deze wereld tegenkomen.

Gelijkwaardigheid

Ten tweede is het voordelig om te werken vanuit gelijkwaardigheid. Dan kan er vertrouwen in elkaars inbreng ontstaan. De aanloop tot het daadwerkelijk samenwerken in een PLG is cruciaal. Ouders zouden zich ongelijkwaardig kunnen voelen ten opzichte van de andere deelnemers. Juist door met ouders al in de voorfase te verkennen wat een PLG precies inhoudt, of ouders te laten starten en vervolgens de andere deelnemers aan te laten haken, kan er meer gelijkwaardigheid ontstaan. Bij het gelijkwaardig te werk gaan werk je vanuit vertrouwen en maak je verschillende aanpakken zichtbaar. Ieder heeft een stem en deze wordt gehoord, verkend en concreet gemaakt.

Gedeeld verlangen

Vanuit dialoog en consensus kom je binnen de PLG tot besluitvorming. De ambitie komt voort uit de gezamenlijke visie en vanuit verschillende waarden van de deelnemers gaat ieder te werk. McMahon en collega's noemen dat er "zowel groepsleren als individueel leren wordt bevorderd" (McMahon et al., 2006, p. 226). De driehoek werkt gelijkwaardig wanneer er leren ontstaat bij elk individu en bij de groep als geheel. Dit geleerde wordt gedeeld en samen in praktijk gebracht: samen verantwoordelijkheid dragen vanuit een gedeeld verlangen. In het voorbeeld van Nunspeet wordt de verantwoordelijkheid gevoeld en ook gedeeld met de andere ouders in school. Middels een enquête onder alle ouders worden de vraagstukken die er zijn in kaart gebracht om vervolgens te kijken met elkaar wanneer je bij wie terecht kan. Dit is mogelijk vanuit de leergemeenschap, aangezien daar ook de betrokkenen aan verbonden zijn.

Praktische randvoorwaarden

Een voorzitter die de input verzamelt en een programma maakt voor elke bijeenkomst geeft structuur en richting. Dit kan ook wisselend voorzitterschap zijn. Iedere inbreng tijdens de bijeenkomsten heeft een opbouwend aspect, het voedt de gezamenlijke ambitie. Tevens is het belangrijk dat ieder lid op het afgesproken tijdstip aanwezig is in een geschikte ruimte. Hierbij is de inrichting en hoe en waar men plaatsneemt van belang. Er wordt letterlijk samengewerkt in een kring, zodat de gelijkwaardigheid duidelijk zichtbaar is. Hierbij gaat het naast aanwezig zijn op dit tijdstip en in deze ruimte ook om écht aanwezig te zijn. In de PLG is ander contact zichtbaar. Het gaat voorbij aan halen en brengen. De vraag is dan ook: ben je daadwerkelijk beschikbaar in het hier en nu?

Raken van het hart van de lerende

We komen vervolgens bij het hart van de lerende. In de kern van leren en ontwikkelen gaat het om het raken van het hart. Een ieder in de PLG stelt zich lerend en toegankelijk op. In hoeverre voel je dat je welkom bent en dat jouw inbreng waarde heeft en waarde toevoegt? Dit vraagt onuitputtelijke nieuwsgierigheid naar de ander toe en uitstekende luistervaardigheden. Wanneer we hierbij het hart van de lerende mogen raken, doen we een appel op elkaar en op elkaars verantwoordelijkheid met de kinderen in deze wereld. SAMEN geraakt worden. ■

Meer lezen?

- Baart, A. (2004). *Een theorie van de presentie*. Uitgeverij LEMMA BV.
- Bolks, T.K., & Paalman, I. (2021). *Wie ben je? wie wil je zijn als leraar? Een boek over persoonlijk meesterschap van leraren*. Viaa.
- Hubeek, J.J. (2022). *Lisette Bastiaansen over Aandachtige Betrokkenheid*. Scan de QR-code:

- McMahon, A., Stoll, L., Thomas, S.M., & Wallace, M. (2006). *Professional Learning Communities. A Review of the Literature*.

Tips

- Weet waar je samen naartoe wil werken: de gezamenlijke ambitie.
- Het vraagstuk heeft een enorme aantrekkingskracht; deelnemers willen zich graag verbinden.
- Het onderwerp is ondersteunend in het aanbod voor en met kinderen in relatie tot zichzelf en de ander in deze wereld.
- Zorg voor een voorzitter of roulerend voorzitterschap; iemand die aanstuurt.
- Start elke bijeenkomst met een rondje kennissoogst rondom het onderwerp. Het uitwisselen en reflecteren hierop staat centraal om de praktijk te verbeteren.
- Zit bij voorkeur in een kring om gelijkwaardigheid fysiek te laten zien en wees onuitputtelijk nieuwsgierig naar de ander toe.
- Wanneer het gaat om een leergemeenschap tussen ouders, school en zorg, betrek dan ouders vóór de start van de daadwerkelijke PLG.

Elske Brouwer-Schudde, MA is werkzaam als onderwijskundige en onderzoeker binnen het lectoraat Goede Onderwijspraktijken van de Hogeschool Viaa in Zwolle

Samenvatting

In een PLG is elke stem relevant. Hoe ontstaat een goede samenwerking? Wat is ervoor nodig om alle betrokkenen gelijkwaardig samen te laten werken vanuit een gedeeld verlangen aan een gezamenlijke ambitie? Het gaat in dit artikel over het starten en samenwerken in een PLG rondom een pedagogisch en didactisch vraagstuk in een basisschool en hoe dit zo succesvol mogelijk kan verlopen.